

Шталінська Марія Вячеславівна,
аспірант кафедри оперативно-розшукової
діяльності та національної безпеки
Національної академії внутрішніх справ

ОКРЕМІ ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВООПОРУШЕНЬ, ЩО ВЧИНЯЮТЬ СЛУЖБОВІ ОСОБИ НА ЕНЕРГЕТИЧНОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Сьогодні енергетична система України є критично важливою складовою національної безпеки та економіки держави. Економічною надбудовою над технічною інфраструктурою енергетичної системи є енергетичний ринок, який забезпечує ефективний розподіл ресурсів, конкуренцію між учасниками та адаптацію до змін зовнішнього середовища. У свою чергу енергетична система є матеріальною основою функціонування ринку, визначаючи його технічні можливості, стабільність і надійність.

В умовах сучасних викликів, зокрема протидії збройної агресії РФ проти України та гібридних загроз, питання кримінально-правової охорони енергетичного ринку набуває особливої актуальності. Дослідження об'єкта кримінальних правопорушень, що вчиняються службовими особами в енергетичній сфері, є важливим для правильної кваліфікації злочинів та забезпечення ефективного захисту суспільних правовідносин у цій галузі.

До складу енергетичного ринку в Україні входить декілька ключових сегментів: ринок електроенергії, ринок природного газу, ринок теплової енергії, ринок нафтопродуктів, ринки відновлюваних джерел енергії та послуг балансування. На енергетичному ринку одними з найбільш небезпечних є кримінальні правопорушення, вчинені службовими особами. Зокрема, ті, відповідальність за вчинення яких передбачена ст. 222² «Маніпулювання на енергетичному ринку» та 232³ «Незаконне використання інсайдерської інформації щодо оптових енергетичних продуктів» КК України. Ми погоджуємось з науковцями, які зазначають, що суб'єктом цих правопорушень є службова особа учасника енергетичного ринку, хоча безпосереднє розуміння диспозиції ст. 222² дає підстави вести мову про те, що він загальний, адже у нормі відсутня пряма вказівка на ознаки спеціального суб'єкта цього діяння. Водночас, аналіз ознак маніпулювання на енергетичному ринку доводить протилежне [1].

Вчинення зазначених кримінальних правопорушень службовими особами надають діянням характеру більшої суспільної небезпеки за наступних причин:

– високий рівень латентності, складна організаційна структура, у випадку вчинення діянь у складі злочинних груп, та значний суспільний резонанс, оскільки посягають на стратегічну сферу економіки та енергетичну безпеку держави;

– енергетичний ринок більш чуттєвий до діянь, що вчиняються зсередини, особливо службовими особами, які мають більше

можливостей для цього, порівняно з іншими суб'єктами кримінальних правопорушень;

– порушення на енергетичному ринку, спровоковані протиправними діями службових осіб, створюють загрозу для життя та здоров'я населення, зокрема, через припинення енергопостачання лікарень, систем життєзабезпечення, завдають значних економічних збитків державі та суб'єктам господарювання;

– деструктивні процеси, що виникають на енергетичному ринку під впливом протиправних дій службових осіб порушують економічну та енергетичну безпеку держави, а також можуть призвести до техногенних катастроф;

– розбалансованість енергетичного ринку в умовах воєнного стану підриває обороноздатність держави.

Характерними особливостями службових осіб, що вчиняють досліджувані кримінальні правопорушення, можна визнати те, що їм притаманний високий рівень професійної підготовки. Зазначене обумовлене тим, що перебування на певних посадах, що створюють можливість вчинювати дії на енергетичному ринку, потребує володіння спеціальними знаннями у сфері енергетики, фінансів, регулювання. А це, у свою чергу, надає можливість розробляти та втілювати у життя складні схеми ухилення від відповідальності, зокрема, використовуючи прогалини в чинному законодавстві.

В контексті досліджуваної проблематики важливим є розуміння, що у службових осіб які є суб'єктами згаданих кримінальних правопорушень наявний доступ до внутрішньої інформації, управлінських важелів та спроможності впливати на ринкові процеси у власних інтересах або в інтересах третіх осіб. Зокрема, такі особи можуть використовувати службове становище для створення штучного дефіциту, маніпулювання цінами, затримки постачання або формування фіктивних обсягів споживання. Внаслідок чого відбувається порушення принципу прозорості ринку та виникає зневіра з боку суспільства до ефективності механізмів державного регулювання.

Враховуючи викладене та надзвичайну важливість стабільності енергетичного ринку України в умовах протидії повномасштабному вторгненню РФ необхідним є посилення контролю за діяльністю службових осіб, впровадження механізмів прозорого моніторингу ринку та підвищення ефективності правозастосування.

Список використаних джерел

1. Вознюк А.А., Каменський Д.В. Маніпулювання на енергетичному ринку: актуальні питання кримінальної відповідальності. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 8.